

MED LIG OG LYST



FOR MIG ER — og forbliver, tilsyneladende, efter hver ny sæsons 'sensationer' — De Tre Store i kriminal-litteraturen: Raymond Chandler, Dashiell Hammett og Georges Simenon.

Men i kriminal-branchen — som i den jazzmusik der har optaget mig lige så meget lige så længe — er der et fænomen, der som årene går og erfaringer og oplevelser lægger sig som et stadig tættere lag om kroppen på én, bliver stadig tydeligere: de knap så stores betydning. Man husker Louis Armstrong, men ikke Louis Armstrongs klarinettist, hvis De forstår hvad jeg mener. Men jo længere man hører jo tættere hører man, det er belønningen for fordybelsen, flidspræmien — og man opdager så, gang på gang, hvor gode vice-stjerne, 2. division, Louis Armstrongs klarinettister, egentlig var.

En sådan lidt overset kriminal-forfatter, der nok kunne fortjene en renaissance i kølvandet på den Chandler og Hammett får i disse år, er Craig Rice. En anden er Jonathan Latimer.

Og så er han endda den af hele bundtet der holdt sig i live længst. Til sidste sommer boede han, 78 år gammel, stadig i La Jolla, California — også Chandlers bedst kendte adresse.

Men han var for længst holdt op med at skrive andet end breve.

OTTE ROMANER

Hans indsats som decideret kriminal-forfatter — hvorved jeg tillader mig at forstå en forfatter af bøger — er da også begrænset for så langt et liv: den omfatter otte romaner. De fleste, de seks, fra 30'erne, hans ivrigste periode — to efterløbere fra 50'erne.

Og siden tavshed — en tavshed, der ifølge Latimer selv skyldes, at han under arbejdet med den niende roman, for en femten års tid siden, pludselig blev sig pinagtigt bevidst, at han havde tilbragt det meste af sit liv bag et skrivebord og (forståeligt nok) efterhånden var blevet træt af at se på og tæve i skrivemaskine-taster.

Det samme, som det man kunne kalde Simenon-syndromet.

Men det var ganske typisk for Latimer bare at sige det sådan, som det er. Også typisk for hans — også tids typiske — baggrund.

RÅT KØD OG SLAG

Jonathan Latimer voksede op i Chicago, hvor han fra sidst i århundredets 20'ere, endnu i begyndelsen af sine egne, var journalist — først på *Herald-Examiner*, siden på den legendariske *Tribu-*

ne. Her dyrkede han råtkøds-journalistik som medarbejder ved kriminal-redaktionen, der altid har haft rigeligt stof i Chicago. Han kom rundt i byen og så folk og steder. Han hørte jazz-slang, spiller-slang, gangster-slang. Han var endda bekendt af Al Capone.

Som 30-årig, sådan cirka, begyndte han at skrive kriminalromaner. Han arbejdede på *Tribune* så nogenlunde fra kl. 16:00 til 3:00 nat, og når han kom hjem var han for speeded og for fuld af indtryk til at sove, så han bogstavelig talt skrev sig i søvn.

Men han holdt, som det hurtigt viste sig, sine læsere vågne. På et par år blev Jonathan Latimer både et navn og en stil.

Og hvis man skulle forsøge at fange den stil, kunne man sige at det særlige ved Latimer var, at han nok — som sine forgængere — havde lig i lasten, men for ham var lig også lyst. Han elskede den løsslupne kriminalroman, mordhistorien som en burlesk komedie hvor alle de groteske menneskelige marionetfigurer blot kastes mere eller mindre tilfældigt rundt blandt drinks, drømmeduller og døgnmelodier. Han skrev farce: Dashiell Hammett å la Marx Brothers. Broadway-krimi.

Men fræk som en slagterhund. Et typisk Latimer-trick: at starte en roman i et lighus, hvor en gruppe ventende journalister fordriver tiden med at vædde om de tildækkede ligs hudfarve og køn. Et andet: at han lader sin favorit-detectiv — Bill Crane, der får fem af de otte bøger — med fuldt fortsat drikke sig så kanon-stang-hamrende skæv, at ingen vil tro han er detektiv — for så kan han måske endelig finde ud af noget.

LET, LIVLIG OG RAP

Men stadig holdt han sig inden for genren — en genre, han givet — som ikke så få kendte kriminal-forfattere — brugte først og fremmest som en art støttestativ, en sikker solid form hvori han kunne hælde alle sine crazy indfald, så længe bare nogen blev skudt nu og da. Han planlagde aldrig et plot. Han skrev bare løs.

Og han skrev godt. Let, livligt, rapt, rask, i et easy-goin' tempo.

Bevis: Læs denne beskrivelse af et kvarters tid af et party i *THE LADY IN THE MORGUE* (1936):

'En eller anden havde skruet radioen op til et punkt, hvor et mindre jazz-band lød som om det var USAs samlede Hær- og Flåde marchorkester. Et pige-barn dansede på terrassen



Tegning: Peder Bundgaard

iført en orangefarvet natkjole. Nogen var i gang med at smadre porcelænen i køkkenet. To mænd blev — ikke uden besvær — afholdt fra at slås. En blondine med dukkefjes lånte en dollar af Crane til taxien hjem. Et par var i kærlig kontakt på en af sofaerne. Tre mænd diskuterede arrigt politik på en af de andre. En mand i skjorteærmer spurgte O'Malley om han murede sig, og O'Malley spurgte ham hvad i Helvede det ragede ham. Manden undskyldte. Han sagde, at han ikke ville have spurgt hvis det ikke var fordi han var selskabets vært og derfor gerne så man murede sig. O'Malley accepterede hans undskyldning. En blondine med dukkefjes lånte en dollar af Williams til taxien hjem. Nogen faldt over en stol på terrassen. To piger soppede i springvandet. Et guldur faldt ud af lommen på en mand der forsøgte at danse charleston på terrassen og blev knust i småstykker mod fliserne. Williams bad damen i natkjolen, der ikke var en natkjole alligevel, om hendes telefon-

nummer, og hun gav ham sit lommeurklæde, og hvad siger De så: Telefonnummeret, Superior 7500, var broderet med grøn tråd i det ene hjørne så man bare kunne stikke lommeurklædet i lommen. En blondine med dukkefjes lånte en dollar af O'Malley til taxien hjem. En rødhåret donna gik ud som et lys og måtte lægges i seng. Courtland kom hen til Crane...'

PERRY MASON

Det er måske ikke det mest spændende Latimer-klip man kunne bringe, men det er afgjort karakteristisk. Det har ikke Chandlers bi-dende ironi, ikke Hammetts stoiske strenghed — men det er venligt, underholdende, menneskeligt swingende. Det er også en erfaren journalist der skriver.

Med denne professionalismisme, denne hans beskedne bevidsthed om at være 'en god håndværker — ikke andet' (sidst af alt en kunstner), er det ikke så mærkeligt, Latimer efter sin roman-succes forlod journalistikken til ubetinget fordel

for Hollywood; RKO og Paramount, hvor han igennem små tyve år, kun afbrudt af krigen, arbejdede som manus-kript-forfatter — bl.a. på filmatiseringer af kolleger som Hammett og Cornell Woolrich.

I 1960 foretog han endnu et — ganske tilsvarende — sidste professionelt spring: Han gik over til TV. Det var ham der skrev den endeløse serie af Perry Mason-episoder, vi også har set i dansk fjernsyn. Han holdt op med at skrive dem, siger han, da han — omkring episode nr. 45 — ved et tilfælde opdagede, at han brugte de samme navne til bipersonerne som han havde gjort i nr. 3 — og det samme plot som i nr. 7. Formentlig var det den eneste der opdagede det.

Siden da skrev han stort set intet.

Hvis han havde haft noget storslået og betydningsfuldt at sige, forklarede han, ville han vel nok have hamret løs, men...

Men vi har hans otte bøger, og med dem en sjælden tone fra fortiden, en tone der er værd at lytte til i al sin godmodigt fordrukne kynis-

me, en på én gang vulgær, underfundig og personlig tone.

Og selv om Jonathan Latimer selv mener, at han nærmest 'drillede' den hårdkogte kriminalroman, ville den have været fattigere uden ham, uden Bill Crane, uden hans livlige, lystne og lastefulde lig, og uden alle disse hans smukke 30r-damer der er snart så dødelige, snart såre døde.

Produktionen er ujævn. *The Lady in the Morgue* er en god begyndelse.

NOTE: Sidstnævnte bog er under titlen *Det Stjålne Lig* udgivet på dansk. Det samme er tre andre Latimer-romaner: *Døden Rækker Hånden Ud*, *Den Snigende Død* og *Syndere Og Ligtænder* — den sidste, *Sinners and Shrouds* fra 1955, er hans bedste 'sene' bog.

Me en smule tålmodighed kan de stadig alle findes hos Københavns antikvarbog-handlere. Engelsk-amerikansk udgaver genoptrykkes nogenlunde regelmæssigt.

Jonathan Latimer hører ikke til kriminallitteraturens allerstørste, men han fortjener at genopdages, mener Dan Turéll. I dagens *Vindue* fortæller han om Latimers løsslupne mordhistorier, mere farce end gys og med en personlig og underfundig tone i skildringen af et livligt og lastefuldt miljø



AF DAN
TURÉLL